

vanska beseda še laže dobila novi pomén latinskega jezika, kateri je za heide po naključiu imel vso enako besedo, a vso iz družega kórena.

Pogan je torej slovanska beseda, samo pomén heide je latinizem. Tudi utegne biti kriva latinščina, da je pridevnik poganъ dobil obrazilo inъ (poganinъ), kakor bi značil kacega naroda lastno ime.

Slovansko slovstvo.

Kustoca in Vis.

Tako se glasi kratek popis hudih vojská, ki ste lani bili na Laškem na suhem in na morji. Znani naš gosp. J. Alešovec je napravil ta popis v domačem jeziku po gotovih virih, in gosp. Giontini, knjigar v Ljubljani, ki je to knjižico založil, jej je oskrbel 4 podobe; ena kaže bojišče pri Kustoci, kateri viši poveljnik je bil nadvojvoda Albrecht; druga kaže bitev na morji pri Visu, katero je vodil podadmiral Tegethof, rojen Štajarec. 40 krajc. veljá ta knjižica, ktera bo gotovo vsakemu všeč, kdor rad bere popis vojská. Zlasti pa sta gospoda Alešovec in Giontini vstregla vsem tistim našim ljudém, ki so sami v teh vojskah bili, in pa njihovim staršem, žlahtnikom in prijatlom, katerim so pripovedovali, kaj se je v hudih teh bojih godilo. Tisek knjižice je tak, da ga tudi slabe oči lahko beró. Po vsem tem jo tedaj priporočamo našemu narodu, da si jo kupi in bere za kratek čas.

* *Imena vlastita i splošna domačih životin u Hrvatov i ponekle Srbalj.* Muka Franca Kurelca. Sv. Galac 1867. — Tako se glasi jako zanimiva knjižica, katero je ravnokar izdal učeni naš Franjo Kurelac in ki jo gosp. profesor Macun v 20. in 21. listu „Dragoljuba“ temeljito pa z veliko pohvalo rekoč, da knjižica sicer šteje samo 64 strani v mali četvrtini, al delo je tako, da ga človek ne more izpisati leto in dan, kritikuje. Izvirna je ideja, pa tudi prav praktična, ki je vodila gospoda pisatelja, da je napisal imena najnavadnejše domače živine (konja, goveda, ovce, koze, svinje, psa, mačke in kokoši) in o vsaki povedal kar koli je mogel izvedeti „a) o živinčetu čitavom, b) nečitavom, c) o majci živinskoj, d) o mladom, e) o starom, f) ob osobitosti kakvoj, g) o sastanku živinskem, h) o bredjem i radjajučem, i) o udu živinskem, k) o poganu, l) o mesu živinskem, m) o koži, n) o staji, o) o čuvaru, p) o živini okupke, q) o divljem živinčetu.“

Mnogovrstne drobtinice.

* *Duhovščina v našem cesarstvu* — šteje 55.370 oséb; med tem je 1 patrijarh, 4 primasi, 11 vélikih škofov, 57 škofov, 24 namestnih škofov, 12.863 fajmoštrov (župnikov), 589 duhovnih učiteljev. Samostanov (kloštrov) možkih je 720 z 59 opáti, 45 provinciali, 6754 duhovni, 645 kleriki, 240 novinci, 1907 fratri. Piaristi imajo samostanov 60, Frančiškani raznih vrst 238, Dominikani 41, Cistercienci 47, Benediktini 37, usmiljeni bratje 31, Jezuiti 17, Premonstratensi 15, Bazilijani (grškega obreda) 26. Ženskih samostanov je 298 z 5198 nunami. Vse cerkveno premoženje znaša 185 milijonov in 672.967 gold. z 19 milijoni in 639.713 letnega dohodka.

Razstava v Moskvi.

Osnovale se je pred nekoliko leti v Moskvi društvo, katero je imelo namen, mladino spodbadati, da spoznava pridelke Rusije. Imenovalo se je „društvo prijateljev naturopisja.“ Ustanovitelj in najmarljivejši

ud je bil g. Bogdanov, profesor zoologije (živaloznanstva) na vseučilišču. Naglo se je razvijalo društvo, in že od leta 1863. se je gojila misel, osnovati etnografično (narodopisno) razstavo, in delalo se je navdušeno in marljivo na to, da se kmalu uresniči ta misel. Gosp. pl. Daškov, darežljivi podpornik društva, je izrekel, da pridá za opravo 15.000 rubeljev. Vsled izdanega poziva so bile poslane od vseh strani noše, orodja, orožja itd., in carska rodbina je dajala dober izgled privatnim ljudem. Kmalu je bila nabrana precej popolnoma etnografična zbirka iz vseh krajev države. S početka so mislili le na ožo domovino, pozneje so pa sklenili tudi slovanske narode Avstrije in Turčije povabiti, da se udeležijo. Napravil se je zato poseben etnografičen oddelek društva; osnovala se je komisija, ktere udje so zeló marljivi bili. Poklicali so najizvrstnejše umetnike in v kratkem je bila uresničena prvotna misel.

Vse etnografične stvari so shranili v muzej, in od tod so zdaj prenesene v veliko za razstavo zdaj pripravljeno hišo med Kremeljnom in vseučiliščem. Razstava je okusno sestavljena. Gorjanci stojé na narejenih gorah, poljanci stojé med rastlinami, ktere v njih domačiji rastejo; tudi domača živina, hiše in šotori se vidijo. Vse je tako vredjeno, da stavlja pred oči gledalcu v resnici dobro podobo Rusije in sosednih slovanskih dežel. Posebne zasluge, da so fisiognomije narodov zeló karakteristično upodobljene, ima gosp. Ramasnov, profesor umetniške šole v Moskvi, s svojimi učenci.

Severna ljudstva so na strani vhoda, južna njim nasproti. V sredi na strani proti vseučilišču je carska loža in tej nasproti na pripravi planjavi somenj, kjer se vidijo vsi narodi Rusije. Med tem središčem in skrajnem koncem stojé druga azijska in evropejska ljudstva v raznih skupinah (grupah).

Vse razstavljenе podobe imajo popolno človeško velikost in spadajo po dotičnem imeniku v tri glavne razdelke: v Neslovane, vzhodne in zahodne Slovane. Prvih je 114, drugih ravno toliko, tretjih pa le 63. Ta del razstave je glavni. Blizo tega se vidi v enem ločenem prostoru za Kavkuzom bogata zbirka noš, katerih je 155; za črnogorskimi hribi je kraniologični razdelek, v katerem se vidi mnogo čepin prvih naselnikov onega kraja, na katerem zdaj Moskva stoji. V drugem razdelku se nahajajo pahišne reči in orodja raznih ljudstev, pa tudi muzikalični instrumenti. Potem se vidi zbirka modelov posebno karakterističnih poslopij in pa orodij. Nahaja se tudi zbirka izvrstno izdelanih in zanimivih fotografij in narisov. (Dal. prih.)

Zabavne stvari.

Brencelj — filolog.

Nominativ: *Brencelj*,
Genitiv: *Brenceljna*.

Hudo sem razdražen, da me ne dajo Slovenca veljati, zato bodem zopet zabrenčal.

Da sem dobil svojo lepo ime po brenku — breku, to mi potrdi tudi moj brat Rimljan. On ima več imen (jaz samo dve: brencelj in obad); on se veli: tabanus, oestrum, asilus. Zakaj se oestrum tudi veli „neumnost“? Gotovo zarad tega, da, kdor je „oestro percitus“, to če reči, kogar jaz piknem, ta divjá in pride ob um. Kogar jaz piknem, tega srbí, zato malo moralni Ovid neki košček človečjega mesa imenuje: oestrum, clitoris. Vendar tudi Rimljan me je imenoval po brenku, in sicer kakor pri Pliniji berem: Bucentes, gotovo od: buccino, kar, kakor

* *Štajarske kôse v francozki razstavi.* Kako trdno in jako je štajarsko železo, pokazalo se je v londonski razstavi (izložbi) leta 1862., kjer je g. Wertheim, ud avstrijskega odbora, debeli angleški pleh s štajarsko kôso prerezal. Isti gosp. Wertheim je nedavno v pariški razstavi hotel cesarju Napoleonu dokazati trdobo štajarskih kôs, da preseka pruski pleh. Ko pa blizo cesarja vzdigne s čvrsto svojo roko štajarsko kôso, zgrabi ga krepak človek — skriven policaj — drži mu roko in zabrani poskušnjo, misleč, da gré za življenje cesarjevo. Ta dogodba je zelo osupnila pričujoče ude izložbene komisije, ki niso pričakovali, da je cesar Napoleon med svojimi Francozi tako malo življenja varen, da še v razstavi ga morajo obdajati in čuvati skrivni policaji! „Gosp. List.“

Slovansko slovstvo.

* *Postonjska Jama.* Popisal dr. Etb. Costa. Založil bukvar J. Giontini v Ljubljani.

Binkošti se bližajo, in ž njimi čas, da marsikdo roma v to jamo, ki se v najlepšem lišpu kaže ta čas, in ki je, razun bleškega jezera, res kinč deželi naši.

Naš prečastiti mestni župan gospod dr. Costa je leta 1863. lepo popisal to čudo natorno, in da se popotnik v jami lahko iznajde, dodal je še obris vseh notranjih razdelkov njenih, kakor ga je izdelal dobro znani inženir Evnike. Človek, kedar pride v kako neznano večje mesto, rad si kupi načrt mesta, katero ogledati želi, — še bolj potreben pa je popotniku tak črtež, ako pod zemljo hodi 2, 3 ure. Kakor v mestu ima vsaka ulica svoje ime, tako tudi ima v jami vsak važnejši kraj, vsak odličnejši kapnik ali skupina posebnih kapnikov tudi svoje ime. Kdor pregleda dr. Costov načrt in prebere popis, predno gré v jamo, odpera se mu pri vsaki stopinji po tem popisu že nekako znan svet, in tem globokejši so vtiski, ki jih ta čuda delajo na-nj, čem bolj je bil že pripravljen na ta ali uni pogled.

Naj tedaj vsak, kdor gré v jamo, si omisli omejenega zanimivega kažipota, kateremu je v ličnem natisu cena le 40 nov. krajc. Knjižica se dobiva v Ljubljani pri založniku Giontini-u, pa tudi v Postojni.

* *O zadevah „Čitalnice.“* Ker je že precej dolgo časa, kar sem čast. gg. bralcem razposlal IV. zvezek „Čitalnice“ in ker knjigotržci navadoma okoli velike noči sklepajo svoje račune, prosim lepo, da mi gg. prejemniki blagovolijo poslati, kar so skupili, da tudi jaz lahko račun tega zvezka sklenem, ker se poprej ne morem V. lotiti, dasiravno že imam lepega gradiva pri rokah. Napis je, kakor poprej: „Kanzlei des Herrn Dr. Berzé.“

V Gradcu 1. junija 1867.

Dr. Ivan Geršak.

O Vodnikovem spominku.

Vprašanje in odgovor.

Gorensk rodoljub iz Begunj, nanašaje se na neki dopis v „Slovenču“, poprašuje zopet v pismu „Novicam“ poslanem: kaj da dela za nabiro Vodnikovega spominka izvoljeni odbor? in toži, da se svoje toliko imenitne naloge več ne spominja in delo v nemar pušča?

Na to odgovarja vredništvo ob kratkem samo to-le: Nam ni noben odbor znan, kateri nabira doneske za Vodnikov spominek. Za Vodnikov spominek idejo je sprožil slavni dr. Lovro Toman in „Novice“ so prejemale doneske za spominek. Kolikošen je ves znesek, to je bilo naznanjeno v poslednjem obč. zboru Matiči-

nem, in da je shranjen v hranilnici naši, ker ni še zadosten za spominek, Vodniku primeren.

Čudno je po takem, da se tako nepremišljeno udarja po odboru, kterega ni! Toman in Bleiweis sta storila, kar sta mogla, da sta spravila 1742 gold. 80 kr. skupaj. Naj skusijo še drugi! Saj nima nihče monopola, da bi on edini smel nabirati doneskov. Naj se osnuje odbor, ki sam stori to, kar na rame družim naklada. Posebno pa je še to želeti, da bi taki, ki vsi razneseni domoljubja, kričijo po Vodnikovem spominku, pa vendar niso vinarja še dodali, sami kaj dali! Posihmal, kar se je bila izcimila ideja Vodnikovega spominka, je prišla nabira za nabiro za deset in dvajset reči, in časi niso zmiraj bili navduševalni slavenstvu; ni čuda tedaj, da skupljeni znesek ni še zadosten za vreden spominek na kakem javnem trgu. Odloženo pa ni opuščeno. Kadar razvedrijo se vremena Slovencem, tekli bodo darovi zopet obilno. To je vzrok, da dr. Toman in dr. Bleiweis mirujeta.

Vendar to nikakor ni zadržek, da drugi pogumnejši začno nabirati. V hranilnici že leži lep znesek; še trikrat toliko, in Vodniku je spominek gotov. Zato začnite! Kamen do kamena palača!

Razstava v Moskvi.

(Konec.)

Ljudstva so zbrana v skupinah; največa je skupina Vélikorosov. Prebivalci vélikoroske dežele se vidijo tu na sejmu. Stojí jih kakih 60 v vasi na cesti v raznovrstnih položajih. Na levi vasi je mlin na sapo. Na levi strani družbe na sejmu je mož, kateri s podobami kupčuje, temu na desni stojí izprežen konj, kateri iz kmečkega voza (tjeleg) senó jé. Na sprednji strani je postavljena prodajalnica (bajta), v kateri prodajajo popernjak (sterdenico), in okoli ktere vse mrgolí od prodajalcev in kupcev. Na levici pa je medvedar z medvedoma. Za tem je prodajalec s kvasom (nameštek za pivo) in pečenimi češpljami, zraven tega pohišni kramarji, kateri na prodaj ponujajo robo in z zlatom vezene kučme in sukna. Podobe so raznovrstno oblečene, posebno se odlikujejo žene dežele Twer, z nenavadno nošo, ktera je zelo (obilno) sè zlatom ošivana. Med carsko ložo in sejmskim trgom stojé ta vélikoroska poslopja sè vso pritiklino. Tu je vodnjak (šterna) na vago s kolesom, statve, nove tjelege (kmečki voz), pisker za umivanje z lijakoma, obešen na strešini (perekladini rus). Pri eni hiši je vrt za zelenjavo in kuho, na dvorišči kopica sená, kolarnica izpletena iz šib, hišna varha, pes in petelin, mati ziblje otroka v rešetico. V hiši se vidi velika peč, ob steni močne klopí in na štirivoglati mizi velika lesena solnica, okrogle globoke sklede, in v kotu nasproti vratom omarica s podobami svetnikov, pred katero navadno luč gorí.

Vidi se tudi ilnata s slamo krita maloruska hiša, okoli ktere je narejena ilnata klop. Na vrhu strehe stojí štorcklja. Pri hiši je sadni vrt, na katerem rastejo solnčnice, katerih seme kmetje radi vživajo, buče in mnogo drugih reči. Pri pohištvu leži pred kmečkim vozom zaprega podoliških volov. Obličje Malorusov ni enako Vélikoroskemu; oni nosijo samo brke.

Od zahodnih Slovanov šinejo v oči najprej Poljaci z dolgimi plavimi (modrimi) suknjami, ktere so rdeče ošite. Drugi zahodni Slovani pa opominjajo zelo na nošo ljudstev, s kterimi živijo ali kterim so sosedji.

Od neslovanskih prebivalcev Rusije je posebno veliko narodov, kateri na pustinjah (stepah) kočevajo. Vidi se cela vrsta kirgiških in baškirskih šotorov iz klobučine. Pohišnega orodja poglavitni deli so preproge, sofam enaka sedišča; sredi šotora železni

kotel, usnjeni vrči in veliki mehovi. Žene sibirskih Kirgizov nosijo turnu podobne, 2 čevlja visoke žameto kape, ktere so olepšane z zlatom in dragimi kamni. Kape orenburgskih Kirgizin so niže, al več žlahnega kamna je na njih. Kamela in konj, domača živina Kirgizov in Kalmukov, sta blizo šotoru.

Iz Kavkaza se v razstavi malo vidi. Od drugih ljudstev so posebno zanimivi Mingrelci in Gurci, Sarti, prebivalci iz Taškenda z belimi turbani, Kološi iz prodane ruske severne Amerike z počrnenim obrazom, Bureti v kineški noši, Tataři iz Kasana, Jakuti in Tunguzi s severnim jelenom (Rennthier) in šotorom iz brezovega lubja, Samojudi s sanmi in kožami severnih jelenov.

Na skrajnem koncu poslopja se vidi še tudi zelo zanimiva skupina. Sedem velikih, suhih (kumernih) oseb, ktere so le malo s svilnimi cunjami pokrite, stojé in sedé pri ognji, kateri iz zemlje puhti. Ti so Zoroastrove vere in molijo ogenj.

Med razstavljenim orodjem sta še tudi posebno zanimiva ribiška čolna iz dežele Mohilev, ktera sta iz enega debla rezana in zvezana s krivnico.

Kar se tiče razstave v obče, mora vsakdo spoznavati, da so jo umetniki in učeni možé prav po življenji posneli, kajti nikjer se ne dobí, da bi bilo kako obličje ali kaka podoba izmišljena. Razstava ne bi mogla bolje napravljena biti, in zato je zelo zelo podučivna.

N. Z.

Dopisi.

Iz Petrograda 25. maja. Cr. X. — Pošiljam samo nekoliko črtic našega potovanja na Rusko, kajti na drobno popisovanje ni mi mogoče, deloma zaradi pomanjkanja časa, deloma pa zaradi tega, da si ne moreš zapomniti vsega, kar človek sliši in vidi, akoravno si tudi važnejše in znamenitneje reči in stvari zabilježi.

Naj brž pri prestopu ruske granice na štaciji „Granica“ začnem. Prispeli smo, zapustivši Beč 15. maja, na štacijo „Granico“ okoli poldne 16. maja. Pričakovala sta nas ondi 2 odbornika od varšavskega odbora, namreč polkovnik Saković in dr. Skarcov. Tu smo obedovali in si nekoliko odpočili od potovanja iz Beča do Granice. Bilo nas je okoli 65 oseb pri mizi. Pri obedu vrstila se je zdravica z zdravico. Skoro smo se spoznali in pobratili drug z drugim, in prijetno bilo je slišati različna narečja slovanska. Od Granice odpravili smo se okoli 4. ure proti Čenstohan-u, slavnej božjej poti. Na kolodvoru čenstohanskem pričaka nas vsa ondotna posadka z godbo. Mi se odmah, ko iz kolodvora pridemo, na vozove vsedemo in se peljemo k cerkvi ter pogledamo vse njene dragocenosti in znamenitosti. Občudovali smo veliko bogastvo te cerkve, ktero obstaja večidel iz biser in korald. Iz cerkve se podamo zopet nazaj na kolodvor; na poti pa se vstavimo pri hiši načelnika čenstohanskega, kateri nas je s hlebom (kruhom) in soljo*) sprejel. Od tod se v pravi židani volji podamo na kolodvor in jo odrinemo med urá- in živio-klici naprej proti Varšavi, kamor smo dospeli okoli desetih ponoči.

V Varšavi ostali smo dve noči in en dan. Pohodili smo tam pravoslavno in katoliško cerkev; posebno katoliška je prelepa in izvrstna ne samo v zidanjih, temuč tudi v notranji napravi. Potem pošetili smo poljsko in rusko gimnazijo; v poljski razlagajo se predmeti vsi, izvzemši povestnice in ruskega jezika, v poljskem jeziku, povestnica in ruski jezik pa v ruskem

jeziku. Po takem se mora vsak zmeren človek le čuditi, kako da Poljaci niso zadovoljni sè svojim praviteljstvom, ker imajo poljski jezik v šolah in uradnih, pa še celo na železnici (železnej darogi), kajti vsi bileti so v poljskem jeziku tiskani, čemur smo se mi Avstrijanci jako čudili, pričakovavši, da bomo v ruskem jeziku tiskane bilete dobili. — Pohodili smo potem ondotni muzej in na večer bili smo v velikem teatru, kjer so se predstavljali nekteri odlomki iz različnih oper, in naposled bil je izvrsten balét. — Varšava predstavlja se človeku, kakor mesto, ktero ima še veliko bodočnost; vidi se, kako se zmirom bolj in bolj razprostira in oveličava, kajti na mnogih krajih videli smo nove hiše, deloma že dozidane, deloma še v delu.

Iz Varšave smo okoli 11. ure 18. maja dopoldne odrinili. Od todi naprej se je precej čutilo, da se proti severu pomikamo, kajti zelo hladneje je nastalo in na kterih krajih bilo je še precej snega videti. V Grodnu, prvem mestu, kjer tudi Rusi stanujejo, so nas ondotni prebivalci tako srčno in bratovsko sprejeli, da smo kar vsi ginjeni bili. Osobito pa, kar nas je ganilo, bilo je to, da so se gospé in gospodičine sprejema udeležile, pa ne da bi kdo mislil, da le iz same radovednosti, ne, ne, videlo se je, da njihovo pozdravljanje bilo je resnično in naravno. Od Grodna peljali smo se naprej, in zopet je bila velika množina ljudstva na štaciji Ostrov-u, kjer nas dočakajo s hlebom in soljo, in tako se tudi zgodí na štaciji Pskov in Vilni.

V Vilni smo prenočili; drugi dan, to je, 19. maja, pregledali smo vse znamenitosti tega mesta in na večer istega dne odpravili se proti Petrogradu, kamor smo 20. maja okoli 8. ure na večer dospeli. Sprejema tu ni lahko mogoče popisati. Množina sveta pričaka nas in gromoviti urá-klici nam doné nasproti. Z največim trdom se komaj prerinemo skozi množino, da pridemo do vozov. Od vseh strani se slišijo slava- in urá-klici, kadar se odpeljemo iz kolodvora k našemu svratištvu in pri svratištvu zopet je velika množina ljudstva, ktera nas je z gromovitim urá-klicem sprejela. Z eno besedo: vsa pot od Granice in osobito od mesta Grodna naprej bila je neprenehavna svatovna voznja.

Tukaj v Petrogradu se bavimo že 4 dni, in danes, to je, 25. bi morali po prvem programu oditi dalje; al prvi program se je preuredil in po novem odlazimo še le ponedeljek, to je 27. maja. Med tem časom, kar v Petrogradu bivamo, obiskali smo marijski teater, kjer se je opera „Žizn za cara“ predstavljala. Ko se je prvi akt opere končal, obrne se ves publikum proti našim ložam, in dolgotrajno urá-klicanje razlega se po teatru, in ravno tako tudi h koncu opere. — Obiskali smo tudi že kazacki in isacki sobor (cerkev); potem javno biblioteko; tu se nahaja stari ostrovski evangelij od leta 1050., in eden stari evangelij z glagolítico pisan; oba sta v zlate platnice zvezana in pod steklom shranjena ravno tako, kakor se pri nas najsvetejše stvari hranijo. Potem smo pregledovali vse različne šole in akademije, kakor na primer: mozaičko šolo, kjer se najlepše mozaikne slike za različne cerkve izdelujejo; dalje akademijo naukov, s ktero je velikanski muzej zedinjen, v katerem se kostnjak dopotopne živali „mamuta“ vidi. Potem smo videli zimski dvorec, to je, stanovanje ruskega cara, potem petrovdvorec, to je hiša, ktero si je dal Peter Véliki napraviti in v kterej je živel. — Udeležili smo se tudi v četrtek 23. maja, ki je bil praznik sv. Cirila in Metoda, veličanstvenega bogočastja v isačkemu soboru (cerkvi), kjer je pravoslavni metropolit Izidor s 24 duhovniki sveto miso opravljal. Posebno nam je

*) S kruhom in soljo sprejemati goste, to je lepa slovanska navada, ktera še nikjer ni zginila, kjer je ostal narod neoskrunjen slovansk.